

Huiselijk geweld en kindermishandeling komen veelvuldig voor. Jaarlijks zijn zo'n 200.000 volwassenen slachtoffer van ernstig huiselijk geweld. Daarnaast worden per jaar bijna 119.000 kinderen thuis verwaarloosd, mishandeld of misbruikt. Thuis zou een veilige haven moeten zijn voor alle gezinsleden. Als dat niet zo is, kunnen de gevolgen op korte en lange termijn ernstig zijn. Het is daarom zaak dit geweld zo snel mogelijk te (laten) stoppen, ervoor te zorgen dat slachtoffers bescherming krijgen en dat er hulp voor het gezin op gang komt.

Als begeleider, verpleegkundige, verzorgende, of verpleegkundig specialist behoort je tot de beroepskrachten die in hun beroepsuitoefening direct of indirect met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling in aanraking (kunnen) komen. Het behoort tot je professionele verantwoordelijkheid huiselijk geweld te signaleren, te analyseren en zorgvuldig vervolgstappen te zetten. Zodoende speel je een belangrijke rol in het vroegtijdig doorbreken van de spiraal van huiselijk geweld en het minimaliseren van de gevolgen voor betrokkenen.

Opmerkingen vooraf

Slachtoffers, plegers en getuigen van huiselijk geweld en kindermishandeling vertellen niet snel uit zichzelf over het geweld of de verwaarlozing. Slachtoffers schamen zich en denken vaak dat hun eigen schuld is, dat de pleger dat doet. Zij zijn vaak afhankelijk van buitenstaanders om hun situatie op te merken. De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is alleen mogelijk als beroepskrachten die betrokken zijn bij slachtoffers, getuigen en plegers het geweld vroegtijdig signaleren en vervolgens effectief handelen.

De V&VN Meldcode biedt daarom een handreiking om op een verantwoorde en zorgvuldige manier met (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling om te gaan. De meldcode bevat een stappenplan, bestaande uit 5 stappen. Deze worden hieronder nader uitgewerkt.

Deze meldcode biedt verder een referentiekader om te toetsen wat vanuit de eigen beroepsverantwoordelijkheid van jou als verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist verwacht mag worden onder meer over het omgaan met het beroepsgeheim bij (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling.

Verantwoordelijkheden ten aanzien van vervolgstappen

Verpleegkundigen, verzorgenden, en verpleegkundig specialisten zijn in veel verschillende situaties werkzaam. Afhankelijk van taken, verantwoordelijkheden en duur van het contact met de zorgvrager doorloop je alle stappen of draag je signalen over aan een ander. Dat laatste is bijvoorbeeld het geval als je zorgvragers slechts heel kort en/of eenmalig ziet of als je zelf geen contact hebt met de mogelijke slachtoffers. Zorgvuldig handelen betekent in dergelijke gevallen dat je de signalen overdraagt aan een ander binnen je organisatie of aan een instantie die de vervolgstappen wel kan zetten, zoals Veilig Thuis.

Volgorde van de stappen

De stappen van de meldcode zijn in een zo logisch mogelijke volgorde gezet. Deze volgorde is echter niet dwingend. Zo is het bijvoorbeeld in een aantal gevallen mogelijk om meteen met de betrokkenen in gesprek te gaan over de signalen, nog voor je met een collega hebt overlegd. Dan voer je eerst een gesprek en betrek je ook de informatie uit dit gesprek in het overleg met je collega en in het adviesgesprek met Veilig Thuis. Het komt ook regelmatig voor dat je een stap twee- of driemaal zet, bijvoorbeeld omdat je de zorgvrager opnieuw wilt spreken over de signalen of omdat je vaker advies wilt van Veilig Thuis.

Kortheidshalve wordt in dit document de term 'zorgvrager' gebruikt als het gaat om contacten over de signalen. Betreffen de signalen kindermishandeling, dan zullen de signalen in beginsel ook met de ouders van de jeugdige zorgvrager worden besproken. Onder contacten met de zorgvrager moet dus in geval van kindermishandeling ook worden verstaan: contacten met de ouders van de zorgvrager. In het geval de zorgvrager een oudere is die afhankelijk is van zorg ook met de verzorger/ wettelijk vertegenwoordiger.

Snelheid van handelen

Het stappenplan bevat geen tijdsplan – de tijdsduur die het handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling vergt, is niet in vaste termijn uit te drukken. Het behoort tot je professionaliteit als verpleegkundige, verzorgende of verpleegkundig specialist om een inschatting te maken hoe snel je moet en kunt handelen. In noodsituaties handel je direct, soms moet je eerst overleggen. Van jou wordt verwacht dat je zo snel handelt als in de gegeven situatie verantwoord en noodzakelijk is. Bij de afwegingen spelen ook de leeftijd en de mate van kwetsbaarheid van het slachtoffer een rol.

Noodsituaties

In noodsituaties waarin een slachtoffer onmiddellijk beschermd moet worden tegen een acuut gevaar, kan je de alarmcentrale bellen op 112 en de politie vragen om hulp te bieden.

Herstelgericht handelen

Voorkom dat (minderjarige) slachtoffers door de manier waarop je hen bejegt of door jouw handelen een toename van stress ervaren en mogelijk meer schade ontwikkelen. Door te werken volgens de stappen van de meldcode kan je vroegtijdig werken aan herstel: door hun situatie vroegtijdig te signaleren en zo nodig hulp bieden/ in gang zetten kan je bijdragen schade te voorkomen,

beperken en herstellen. Voor herstel is het belangrijk dat het verhaal en de mening van zorgvragers serieus worden genomen. Dat geldt zeker ook voor minderjarige zorgvragers. Je neemt als verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist de zorgvrager serieus als je je interesse toont, de zorgvrager gelooft en zijn/haar mening vraagt en meeweegt in je besluit over vervolgstappen. Daarnaast neem je hem serieus door uit te leggen welke stappen wanneer door wie gezet gaan worden.

Zorgvrager als slachtoffer, getuige of pleger

De zorgvrager zal niet altijd het slachtoffer zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Als verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist

Meer informatie: https://www.augeomagazine.nl/nl/magazine/11525/813554/zo_doe_je_dat_-_iedereen_kan_traumasensitief_werken.html

moet je er ook attent op zijn dat de zorgvrager als pleger of getuige betrokken kan zijn bij huiselijk geweld of kindermishandeling. Ook in dergelijke gevallen moet je de signalen oppakken en stappen zetten die ertoe leiden dat de situatie wordt onderzocht en dat het geweld stopt.

Specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Het stappenplan schetst in algemene zin de stappen die bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling moeten worden gezet. Er bestaan veel verschillende vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Denk bijvoorbeeld aan mensenhandel of eer-gerelateerd geweld. Bij al deze geweldsvormen kunnen er specifieke signalen, risicofactoren en doorverwijsoverwegingen spelen. Daarom zijn er factsheets ontwikkeld die praktische tips bieden bij het signaleren van alle vormen van geweld en bij wat te doen wanneer je als professional signalen tegenkomt. Kijk voor alle specifieke vormen van geweld op: www.huiselijkgeweld.nl/typengeweld.

Verwijsindex risicojongeren en de relatie tot de meldcode

Veel organisaties die werken met jongeren tot 23 jaar, of met hun ouders, zijn aangesloten op de verwijsindex risicojongeren. De verwijsindex is een landelijk, digitaal samenwerkingsinstrument, dat lokaal bekend kan zijn onder een andere naam, waarin professionals een signaal kunnen afgeven als zij risico's met betrekking tot de ontwikkeling naar de volwassenheid van een jongere signaleren.

Het doel van de verwijsindex is dat professionals zo vroeg en zo snel mogelijk op de hoogte zijn van elkaars betrokkenheid bij een jeugdige of gezin waarover zorgen bestaan, zodat zij contact met elkaar kunnen opnemen, zorgen kunnen delen en afstemmen wie wat doet. In de verwijsindex wordt de inhoud van de zorgen niet gedeeld, slechts dat er zorgen zijn. Dat maakt dat de verwijsindex en de meldcode ondersteunend zijn aan elkaar. Er is dus geen sprake van een keuze tussen een signaal in de verwijsindex of de stappen van de meldcode.⁵

Meer informatie over de Verwijsindex is te vinden op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/vraag-en-antwoord/verwijsindex-risicojongeren-melding-doen>

De meldcode gaat in vanaf het moment dat je je zorgen maakt over de veiligheid of het welzijn van een kind, volwassene of oudere die mogelijk veroorzaakt worden door huiselijk geweld of kindermishandeling. Dat noemen we signaleren. Gaandeweg kan blijken dat je zorgen wel of niet terecht zijn, dat deze (mogelijk) veroorzaakt worden door iemand uit de huiselijke kring of dat er iets anders aan de hand is. Al naar gelang de situatie doorloop je dus een deel van het stappenplan. Na elke stap kan je de meldcode verlaten. Het is belangrijk de meldcode dan af te sluiten en dat te noteren in het verpleegkundig- of zorgdossier.

De meldcode omvat een stappenplan bestaande uit vijf stappen. Hierna worden deze stappen beschreven en uitgelegd hoe deze door jou als verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist in de praktijk gezet moeten worden.

STAP 1 IN KAART BRENGEN VAN SIGNALLEN - DOE DE KINDCHECK

Als je een signaal opvangt dat mogelijk kan wijzen op huiselijk geweld of kindermishandeling start je de meldcode en breng je alle signalen in kaart. Signalen kunnen naar voren komen bij de behandeling van een zorgvrager aan verwondingen die mogelijk zijn veroorzaakt door kindermishandeling of huiselijk geweld maar ook bij de behandeling van een zorgvrager waarbij de aard van de zorgvraag (bijv. suïcidepoging) aanleiding kan geven voor een risicovolle thuissituatie indien een zorgvrager zwanger is en/of verantwoordelijk is voor minderjarige kinderen of mantelzorger is.

Als een (minderjarig) slachtoffer zelf hulp vraagt of onthult

Als een (minderjarig) slachtoffer uit zichzelf om hulp vraagt of vertelt thuis geweld of verwaarlozing mee te maken, betekent dit vaak dat hij of zij een (Zie ook: Bijlage I Definities en begripsomschrijvingen Het stappenplan) acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.

Een dergelijke situatie is een belangrijke indicatie om direct contact op te nemen met Veilig Thuis voor advies over de noodzakelijke vervolgstappen (zie stap 2).

Bij een onthulling is het van belang dat je het (minderjarige) slachtoffer een aantal dingen vertelt:

- Dat je je zorgen maakt over hetgeen het slachtoffer je vertelt: geweld hoort niet thuis in een gezinssituatie. Indien de zorgvrager minderjarig is vertel je daarnaast dat hij/ zij er recht op heeft om veilig op te groeien.
- Dat het verhaal (de onthulling) voor jou reden is om voor advies contact op te nemen met Veilig Thuis omdat zij deskundig zijn als het om mensen met deze ervaringen gaat en je samen met hen wilt overleggen welke vervolgstappen je het best kunt nemen. Vertel dat je te allen tijde met hem of haar overlegt wat die vervolgstappen zullen zijn en dat zijn/ haar mening daarover wordt meegewogen in de beslissing.
- Vertel de zorgvrager ook wat hij/ zij van jou kan verwachten: wat je vanuit jouw rol en verantwoordelijkheden wel en niet voor het slachtoffer kunt betekenen. Dat is voor alle slachtoffers van belang, maar geldt in het bijzonder voor minderjarige slachtoffers.

Kind check: zorgen over anderen dan de zorgvrager

Heb je zelf geen contact met de kinderen van de zorgvrager, dan kun je toch signalen vastleggen over de situatie waarin deze kinderen zich mogelijk bevinden, als de toestand van de zorgvrager daar aanleiding toe geeft. Dat is het geval als de zorgvrager alcohol- of drug-intoxicatie/verslaving heeft, psychisch ernstig in de war is, een verstandelijke beperking heeft, een zelfmoordpoging heeft gedaan, een volwassen slachtoffer van huiselijk geweld is of de gevangenis in moet. In deze gevallen doe je de Kind check: je gaat na of de zorgvrager minderjarige kinderen heeft, of er sprake is van een zwangerschap, of voor de kinderen adequate opvang is en of de zorgvrager bij thuiskomst de kinderen structureel voldoende kan beschermen, verzorgen en opvoeden. Bij zorgen of twijfel over de veiligheid of het welzijn van (ongeboren) kinderen volg je de stappen van de meldcode. Zie voor meer informatie bijlage II Wettelijk kader.

Ook signalen die het vermoeden ontkrachten Leg ook de signalen vast die het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling ontkrachten of in twijfel trekken. Denk bijvoorbeeld aan een medische verklaring voor letsel bij een slachtoffer waar eerder zorgen over waren.

Verslaglegging

Neem bij de verslaglegging de volgende regels in acht:

- beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk: leg vast wat je hebt gezien, gehoord, geroken of waargenomen, wat je verteld is en door wie;
- worden ook interpretaties, hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een interpretatie, hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als deze later wordt bevestigd of ontkracht;
- vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd (ook als die derde een van de ouders is);
- leg medische diagnoses alleen vast als ze relevant zijn en zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht, zoals een arts, een verpleegkundig specialist of een psychiater. Advies: kopieer de stappen van de meldcode in het dossier en schrijf je bevindingen/acties eronder, zo voorkom je fouten. Zie voor meer informatie over omgaan met het verpleegkundig dossier bijlage IV.

Vermoedens van mishandeling door een beroepskracht Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht, meld de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de interne richtlijnen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing. Wanneer er geen adequate actie wordt ondernomen en de mishandeling niet stopt, is het van belang om intern of extern advies in te winnen over de vervolgstappen.

STAP 2 OVERLEGGEN MET EEN DESKUNDIG COLLEGA EN EVT. VEILIG THUIS VOOR ADVIES

In geval van vermoeden van huiselijk geweld dient er te allen tijde contact opgenomen te worden met de directie van Optimum Zorg BV. Waar nodig zal door de directie ook contact worden gelegd met Veilig Thuis voor aanvullend advies. In andere gevallen vindt het overleg (ook) plaats met een leidinggevende of een ander teamlid.

Advies Veilig Thuis

Je kunt altijd advies vragen aan Veilig Thuis. Veilig Thuis kan onder andere adviseren over de interpretatie van signalen, over het voeren van gesprekken met betrokkenen en over de hulp die kan worden ingezet. Het vragen van advies gebeurt anoniem, dit wil zeggen dat je de naam van de zorgvrager niet noemt. Voor het vragen van advies is geen toestemming van de zorgvrager vereist. Bereikbaarheid Veilig Thuis Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld kun je contact opnemen met Veilig Thuis T 0800-2000 (Gratis en 24/7 bereikbaar).

Advies letseldeskundige

Is er behoefte aan meer informatie over het letsel bij de zorgvrager? Als een kind onder behandeling is van een kinderarts kan je die raadplegen. Raadpleeg anders Veilig Thuis voor het inschakelen van een forensisch verpleegkundige of arts of een andere deskundige op het gebied van letselduiding.

Wie advies vraagt Of je als verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist zelf Veilig Thuis om advies vraagt, of dat de verantwoordelijkheid daarvoor bij een ander ligt (bijvoorbeeld bij de aandacht functionaris, de teamleider of bij de arts of verloskundige), hangt af van je werksituatie en de afspraken die daarover vastgelegd in de meldcode van je organisatie.

Advies vragen als zelfstandige

Werk je als zelfstandige, dan is in de meeste gevallen overleg met een collega niet mogelijk. Werk je als zelfstandige samen met een arts of een verloskundige, vraag dan in ieder geval advies aan hem of haar. Vraag daarna zo nodig nog advies aan Veilig Thuis. Werk je als zelfstandige niet samen met een arts of verloskundige, vraag dan altijd advies aan Veilig Thuis. Daarnaast kun je een casus altijd op basis van anonieme gegevens van de zorgvrager voorleggen aan een vakgenoot.

Verskil van mening over het vragen van advies

Het kan voorkomen dat na overleg met een collega of na overleg met de arts of verloskundige, verschil van mening bestaat over de noodzaak van het vragen van advies aan Veilig Thuis. Bijvoorbeeld omdat jij vindt dat er aanleiding is om advies te vragen, terwijl de personen met wie je hebt overlegd (collega of directie) van mening zijn dat de signalen geen aanleiding vormen voor het vragen van advies. Als je als verpleegkundige, verzorgende of verpleegkundig specialist na het overleg meent dat er wel aanleiding is om de signalen serieus te nemen en advies te vragen aan Veilig Thuis, moet je zelfstandig contact zoeken met Veilig Thuis en de casus geanonimiseerd voorleggen voor advies. Je hebt hiervoor geen toestemming nodig van de betrokkenen of je leidinggevende. In het gesprek met Veilig Thuis geef je aan dat er een verschil van mening is: je zegt dat jij vindt dat het nodig is om advies te vragen aan Veilig Thuis, maar dat de arts, de verloskundige of je teamgenoten daar anders over denken. Je let er daarbij op dat je aan Veilig Thuis alleen informatie doorgeeft die je zelf in het contact met de zorgvrager hebt waargenomen. Je doet geen mededelingen over signalen, die bijvoorbeeld de arts of verloskundige in het overleg hebben genoemd. Die informatie valt onder het beroepsgeheim van de arts of verloskundige. Voor de informatie van de arts of verloskundige moet Veilig Thuis contact opnemen met de betreffende arts of verloskundige.

Met het advies van Veilig Thuis ga je vervolgens opnieuw naar de arts of de verloskundige. Je mag dan verwachten dat in dit overleg wordt besloten om het advies van Veilig Thuis te volgen. Blijft er ook na het advies van Veilig Thuis, in een bijzonder geval, verschil van mening tussen jou en de arts of de verloskundige over het wel of niet zetten van vervolgstappen, dan volg je als verpleegkundige, verzorgende of verpleegkundig specialist het advies van Veilig Thuis en zet de vervolgstappen zelf.

Verslaglegging

Leg vast met wie je intern hebt overlegd (naam en functie) en wat er is afgesproken en leg ook (als dit gevraagd is) het advies vast van Veilig Thuis en de functie en de naam van medewerker van Veilig Thuis met wie je hebt gesproken. Als je na het raadplegen tot de conclusie komt dat je het zetten van stappen overdraagt aan een ander, leg deze overdracht en de afspraken die zijn gemaakt dan ook vast in het dossier. Beschrijf nauwkeurig aan wie (naam en functie) het zetten van de stappen in handen is gegeven en ga na of die actie onderneemt.

STAP 3 GESPREK MET CLIËNT/ZORGVRAGER

Als het mogelijk is voer je meteen een gesprek met de zorgvrager over de signalen waarover je je zorgen maakt, nog voordat je advies hebt gevraagd aan een collega en/of aan Veilig Thuis. Ook als de zorgvrager minderjarig is, kan je in principe je zorgen het best direct voorleggen. Er kan immers een logische verklaring zijn voor de signalen, waarmee de zorgvrager je zorgen direct weg kan nemen. Maar in sommige gevallen, bijvoorbeeld als de signalen moeilijk zijn te interpreteren, of op ernstig geweld wijzen, of als je nog niet goed weet hoe je het gesprek aan wilt pakken, is het verstandig om eerst overleg te voeren, voordat je het gesprek met de zorgvrager aan gaat. Ook is het in sommige gevallen goed om eerst samen de risico's in te schatten voordat een gesprek over (ernstige) signalen wordt aangegaan.

Gesprek met de zorgvrager

Voor het voeren van het gesprek gelden in het algemeen de volgende regels:

- Leg de zorgvrager het doel uit van het gesprek.
 - Deel je zorgen met de zorgvrager. Beschrijf de feiten die je hebt vastgesteld en de waarnemingen die je hebt gedaan; koppel daaraan geen oordelen (zoals mishandeling of verwaarlozing).
 - Nodig de zorgvrager uit om een reactie hierop te geven. Vraag waarmee je kan helpen.
 - Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen je hebt gezien, gehoord en waargenomen.
- Het gesprek over de signalen is van groot belang in verband met de vertrouwensrelatie die je met de zorgvrager hebt. Daarom moet zo'n gesprek altijd worden gevoerd, tenzij de veiligheid van de zorgvrager, van jezelf of die van een ander door het gesprek in gevaar kan komen. Als je het gesprek met de zorgvrager niet kan doen, overleg dan op basis van anonieme gegevens van de zorgvrager met Veilig Thuis.

Extra aandachtspunten in geval van vermoedens van kindermishandeling

1. Gesprek met kinderen Ook als een zorgvrager nog jong is, is het van belang dat er een gesprek met hem of haar plaatsvindt, tenzij dat vanwege zijn of haar leeftijd echt niet mogelijk is of omdat dat zijn/ haar veiligheid in gevaar kan brengen. Uitgangspunt is dat het kind minimaal belast wordt. Je beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is en of je dit gesprek zelf voert of dat

iemand anders dat beter kan doen (bijvoorbeeld omdat iemand anders het kind al kent). Overleg daarover zo nodig vooraf met de directie van Optimum Zorg BV, met de arts of de verloskundige met wie je samenwerkt, of met Veilig Thuis. Neem daarbij de regels omtrent overleg en toestemming van betrokkenen in acht.

Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn, zodat het kind zich vrij kan uiten. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar vanwege de veiligheid van het kind, van jezelf, of die van anderen, kun je besluiten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van tevoren worden geïnformeerd. Voer hierover vooraf altijd overleg met de directie van Optimum Zorg BV of met Veilig Thuis.

In een gesprek met het kind komt het volgende aan de orde:

- je legt het doel van het gesprek uit;
- je geeft informatie over de bestaande zorgen;
- je vraagt de visie van het kind op de zorgen;
- je geeft informatie over het recht van kinderen om veilig op te groeien, om bij belangrijke beslissingen betrokken te worden en om bezwaar aan te geven;
- je geeft informatie over mogelijke vervolgstappen en consequenties;
- je vraagt welke oplossingen hij of zij zelf ziet;
- je vraagt waarmee je kan helpen;
- je geeft informatie over hoe zijn mening meegewogen wordt;
- je geeft informatie over wie vervolgstappen wanneer en waarom zet;
- je geeft informatie over wanneer hij terugkoppeling van je kan verwachten.
- je vertelt met wie je welke informatie over hem en zijn situatie deelt. Het kan zijn dat één gesprek niet voldoende is, of dat jij niet alle informatie kunt geven. Zorg dan voor een vervolgesprek of draag er zorg voor dat iemand anders de informatie aan het kind geeft en van het kind krijgt. Dat geldt ook als je zelf niet in staat of de positie bent om een gesprek met een kind te hebben: zorg ervoor dat iemand anders het kind spreekt. Aanvullende tips voor een gesprek met kinderen vind je in bijlage VI.

2. Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken voer je, als het om een minderjarige zorgvrager gaat, ook een gesprek over de signalen met de gezaghebbende ouder(s), tenzij dit acuut gevaar oplevert voor het kind en/of anderen. Zij kunnen toelichting geven over de aanleiding van je zorgen en meedenken over mogelijke oplossingsrichtingen. Een gesprek met (een van) de ouders kan om eerdergenoemde redenen achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind, van jezelf, of die van anderen. In dat geval bespreek je samen met Veilig Thuis wie dat gesprek met de ouders wel kan voeren en op welke manier.

Gezag

Met de term gezag wordt aangeduid wie beslissingen mag nemen over een minderjarig kind en wie ten behoeve daarvan informatie over (de gezondheidstoestand van) het kind mag ontvangen. De vrouw uit wie een kind geboren wordt, krijgt bij de geboorte van het kind automatisch gezag. Als het kind geboren wordt tijdens huwelijk of geregistreerd partnerschap krijgt de partner van de moeder ook automatisch gezag. In alle andere gevallen zal de partner van de moeder gezag moeten aanvragen. In de meeste gevallen oefenen beide ouders het gezag ook na echtscheiding van de ouders gezamenlijk uit. Soms komt het, bij wijze van uitzondering, voor dat de rechter het gezag aan één van de ouders toewijst. In situaties waarbij ouders van een minderjarig kind niet (meer) samen zijn en er vermoedens van kindermishandeling spelen, is het belangrijk om alert te zijn met wie het overleg over de vermoedens wordt gevoerd. Ouders met gedeeld gezag Indien beide ouders gezag hebben over het kind, maar er onenigheid is over de te volgende route, neem dan contact op met Veilig Thuis.

Voogd of gezinsvoogd

Soms zijn er al instanties betrokken bij een gezin. In zo'n geval is het mogelijk dat een ander dan de ouder(s) gezag heeft over een kind. Het is dan belangrijk ook deze persoon(en) te betrekken in het gesprek.

Voogd

Een voogd heeft gezag over het kind. Een voogd wordt aangesteld als de ouders van een kind zijn overleden of wanneer er nog wel ouders zijn, maar de ouders uit de ouderlijke macht zijn ontheven of gezet. De ouder(s) hebben in zo'n geval geen zeggenschap meer over het kind. De voogd dient de ouder(s) echter wel zoveel mogelijk te betrekking bij de opvoeding en te informeren over het kind.

Gezinsvoogd

Als een kind onder toezicht wordt gesteld dient er een gezinsvoogd te worden aangewezen. Meestal blijft het kind gewoon thuis wonen, maar soms is het voor het kind of voor de overige gezinsleden beter dat het kind ergens anders gaat wonen. In dat geval wordt een uithuisplaatsing aangevraagd. Een gezinsvoogd heeft geen gezag over het kind maar de ouder(s) dienen de aanwijzingen

van de gezinsvoogd wél op te volgen. De gezinsvoogd heeft dus wel een behoorlijke invloed en dient bij vermoedens van kindermishandeling te worden geïnformeerd.

Pleegouders

Als een kind bij pleegouders woont, betekent dit niet automatisch dat de pleegouders ook gezag hebben. Soms hebben de biologische ouders nog gezag, soms ligt het gezag bij een (gezins)voogd.

Extra aandachtspunt bij gesprek met een wilsbekwame meerderjarige zorgvrager

Als sprake is van volwassenengeweld en het volwassen slachtoffer weloverwogen en in vrijheid bezwaar maakt tegen een melding bij Veilig Thuis dan is meer terughoudendheid geboden dan bij vermoedens van kindermishandeling. In de weging dient de mate van lichamelijke of psychische (zorg)afhankelijkheid en kwetsbaarheid van het volwassen slachtoffer uitdrukkelijk mee te tellen. Gaat het om een zwangere zorgvrager, een zorgvrager die de zorg heeft voor een minderjarige of zorgafhankelijke volwassene en is er sprake van acute of structurele onveiligheid, dan volgt te allen tijde een melding bij Veilig Thuis. In andere gevallen wordt alleen gemeld bij ernstig gevaar voor zwaar lichamelijk of psychisch letsel of de dood. Als een weigering te zeer wordt ingegeven door een afhankelijkheidsrelatie met de vermoedelijke pleger, bijvoorbeeld wegens angst voor repercussies, dan is geen sprake van een weloverwogen en in vrijheid geuite weigering.

Extra aandachtspunt bij gesprek met een wilsonbekwame meerderjarige zorgvrager Is de zorgvrager wilsonbekwaam (zie voor definitie bijlage II over het beroepsgeheim), dan is een gesprek met de wettelijk vertegenwoordiger aangewezen. Hiervoor gelden dezelfde uitgangspunten als voor het gesprek met ouders/ verzorgers van een kind.

Verslaglegging

Leg vast met wie je hebt gesproken, beschrijf de reactie van de zorgvrager en/ of het kind en/of de ouders op de signalen je met hen bespreekt, de door hem/ haar voorgestelde oplossingen en leg ook de afspraken die je maakt vast in het verpleegkundig - of zorgdossier en wie wanneer terugkoppeling geeft.

STAP 4 WEGING VAN HUISELIJK GEWELD/ KINDERMISHANDELING

Blijft het vermoeden van huiselijk geweld/ kindermishandeling bestaan? Is er vermoeden van acute of structurele onveiligheid? Bij stap 4 komt het erop aan dat je alle informatie en alle adviezen die je hebt gekregen bij elkaar brengt en deze informatie vervolgens weegt. Dit 'wegen' wil zeggen dat je een inschatting maakt van:

- het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling.
- de aard en de ernst van de mishandeling of het huiselijk geweld;
- de kans dat er schade ontstaat door de mishandeling of het geweld bij de zorgvrager of bij een ander.

Vraag bij je taxatie zo nodig advies van de directie van Optimum Zorg BV, of van Veilig Thuis. Werk je samen met een arts of verloskundige bij de betrokken client dan bespreek je taxatie dan in ieder geval ook met hem of haar.

Vermoeden blijkt ongegrond

Als je vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling op basis van de verzamelde informatie is weggenomen, je hebt bijvoorbeeld een andere oorzaak voor de signalen geconstateerd, sluit je de meldcode af, informeert de (minderjarige) zorgvrager(s) hierover en legt dat vast in het verpleegkundig- of zorgdossier.

Vermoeden van acute en/of structurele onveiligheid

Blijft je vermoeden bestaan, dan stel je jezelf eerst de vraag of je acute of structurele onveiligheid vermoedt. Van acute onveiligheid is sprake als de zorgvrager in direct (levens)gevaar verkeert en diens veiligheid de komende dagen niet gegarandeerd kan worden. Bij structurele onveiligheid is sprake van herhaling of voortduren van een onveilige situatie of geweld. Er kan sprake zijn van een patroon van herhaald geweld, maar ook van permanente tekortkomingen in de geestelijk en/of lichamelijke verzorging van zorgafhankelijke zorgvrager.

Verslaglegging

Leg je weging vast in het zorgdossier en leg ook vast of, bij een vermoeden van kindermishandeling, de mening van het kind is meegewogen. Als je op basis van de stappen tot de conclusie komt dat het vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld ongegrond is, bespreek dit dan met de (minderjarige) zorgvrager. Sluit de meldcode vervolgens af en maak daarvan aantekening in het zorgdossier. Leg in je aantekening vast op basis van welke gesprekken en adviezen je tot dit oordeel bent gekomen, dat je dit met de zorgvrager hebt besproken en hoe je verder gaat met de zorgen van andere aard.

STAP 5 BESLISSEN

1. Is melden noodzakelijk?
 2. Is hulp bieden of organiseren (ook) mogelijk?
- In stap 5 neem je achtereenvolgens twee beslissingen: Is melden nodig en is hulp (ook) mogelijk?

Een melding bij Veilig Thuis is een professionele norm en als zodanig noodzakelijk:

1. In ALLE gevallen van (vermoedens van) ernstig huiselijk geweld en kindermishandeling, dat wil zeggen (vermoedens van) acute en/ of structurele onveiligheid. Als een (minderjarig) slachtoffer zelf om hulp vraagt voor of zich uit over huiselijk geweld of kindermishandeling (een onthulling doet) kan dat opgevat worden als een acute crisis en valt als zodanig onder deze eerste meldnorm. Definities van deze vormen van geweld vind je in bijlage I, Definities en begripsomschrijving.
 2. In alle ANDERE gevallen waarin je meent dat je, gelet op je competenties, verantwoordelijkheden en professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/ of kindermishandeling.
 3. Wanneer je hulp biedt of organiseert en constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.
- Ook als je vaststelt dat er al (een vorm van) hulp in het gezin aanwezig is, kom je tot een eigen afweging van de ernst van de signalen en van de risico's en zet je op basis van deze afweging vervolgstappen en doe je zo nodig een melding bij Veilig Thuis.

In alle gevallen waarin je twijfelt, bijvoorbeeld over de aard en omvang van het geweld of over de te zetten vervolgstappen, ben je verplicht om (opnieuw) Veilig Thuis anoniem om advies te vragen. Veilig Thuis registreert alleen de naam van de adviesvrager, niet de naam van de zorgvrager over wie of wiens gezin je je zorgen maakt. Alleen als daadwerkelijk tot melding wordt over gegaan, noteert Veilig Thuis de gegevens van de zorgvrager. Ook als je het vermoeden hebt dat bijv. de politie of de ambulancedienst een melding heeft gedaan, moet je toch zelf de stappen van de meldcode doorlopen en zo nodig alsnog melden. Als je in stap 4 de afwegingsvraag of er sprake is van (een vermoeden van) acute en/of structurele onveiligheid met 'ja' hebt beantwoord, dan meld je dat altijd bij Veilig Thuis, ook wanneer je mogelijkheden ziet om zelfhulp te bieden of te organiseren (zie voor uitgebreide toelichting Basisdocument van de Rijksoverheid 'Het afwegingskader in de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling'). Vervolgens beslis je samen met Veilig Thuis welke vervolgstappen voor jou mogelijk zijn. Je informeert de zorgvrager hierover. Voor meer informatie over het meldrecht, zie bijlage II Wettelijk kader.

Bespreek je melding vooraf met de zorgvrager (en/of met de ouder en/ of de wettelijk vertegenwoordiger)

1. Leg uit waarom je van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is. Indien sprake is van (een vermoeden van) acute of structurele onveiligheid, dan is het een mededeling en leg je uit dat het je professionele norm is je zorgen bij Veilig Thuis te melden. Je vraagt dus niet om toestemming.
2. Vraag de zorgvrager/ de ouders, verzorgers, uitdrukkelijk om een reactie op de voorgenomen melding.
3. Breng het niet als beschuldiging, maar leg uit dat je op deze manier hulp in gang gaat zetten
4. Bij bezwaren van de zorgvrager, bekijk of, en zo ja op welke wijze, je tegemoet kunt komen aan deze bezwaren. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de zorgvrager of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in je afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de zorgvrager of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.
5. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de zorgvrager of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in je afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de zorgvrager of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen. Gaat het om een minderjarige zorgvrager, een zwangere zorgvrager, een zorgvrager die de zorg heeft voor een minderjarige of zorgafhankelijke volwassene en is er sprake van acute of structurele onveiligheid, dan volgt te allen tijde een melding bij Veilig Thuis. Gaat het om huiselijk geweld en maakt het volwassen slachtoffer weloverwogen en in vrijheid bezwaar tegen het doen van een melding bij Veilig Thuis? Dan wordt alleen gemeld bij ernstig gevaar voor zwaar lichamelijk of psychisch letsel of de dood. Als een weigering te zeer wordt ingegeven door een afhankelijkheidsrelatie met de pleger, bijvoorbeeld wegens angst voor repercussies, dan is geen sprake van een weloverwogen en in vrijheid geuite weigering. Is het slachtoffer wilsonbekwaam, overleg dan met de wettelijk vertegenwoordiger over de wens van de zorgvrager op dit punt, tenzij deze mogelijk zelf de pleger is. In dat geval moet worden gezocht naar een andere geschikte vertegenwoordiger.
6. Doe een melding indien naar jouw oordeel de bescherming van de zorgvrager of zijn gezinslid de doorslag moet geven en informeer de zorgvrager over je melding.

Gaat het om een minderjarige zorgvrager, een zwangere zorgvrager, een zorgvrager die de zorg heeft voor een minderjarige of zorgafhankelijke volwassene en is er sprake van acute of structurele onveiligheid, dan volgt te allen tijde een melding bij Veilig Thuis. Gaat het om huiselijk geweld en maakt het volwassen slachtoffer weloverwogen en in vrijheid bezwaar tegen het doen van een melding bij Veilig Thuis? Dan wordt alleen gemeld bij ernstig gevaar voor zwaar lichamelijk of psychisch letsel of de dood. Als een weigering te zeer wordt ingegeven door een afhankelijkheidsrelatie met de pleger, bijvoorbeeld wegens angst voor repercussies, dan is geen sprake van een weloverwogen en in vrijheid geuite weigering. Is het slachtoffer wilsonbekwaam, overleg dan met de wettelijk vertegenwoordiger over de wens van de zorgvrager op dit punt, tenzij deze mogelijk zelf de pleger is. In dat geval moet worden gezocht naar een andere geschikte vertegenwoordiger. Doe een melding indien naar jouw oordeel de bescherming van de zorgvrager of zijn gezinslid de doorslag moet geven en informeer de zorgvrager over je melding.

Melding en beroepsgeheim

Als je een melding doet bij Veilig Thuis zonder toestemming van de zorgvrager en/of zijn ouders, doorbreek je je beroepsgeheim. Dit mag op grond van de wet (Meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015) als je dat doet volgens de stappen van de meldcode en de aanwijzingen voor het voeren van een gesprek over je voornemen om een melding te doen. Je komt dan op een zorgvuldige en verantwoorde manier tot dit besluit. Voor meer informatie over het beroepsgeheim en de vragen die je jezelf moet stellen om dit te mogen doorbreken, zie bijlage II Wettelijk kader.

Beslissen:

Is passende en toereikende hulpverlening bieden of organiseren (ook) mogelijk? Na de beslissing of het noodzakelijk is een melding te doen bij Veilig Thuis beslis je of het (ook) mogelijk is zelf hulp te bieden of organiseren. Als je een melding hebt gedaan, beslis je dat samen met Veilig Thuis, anders doe je dat zelfstandig. Vanzelfsprekend kan je dat altijd in overleg met Veilig Thuis doen, ook als je geen melding doet. De beslissing of zelf hulp bieden of organiseren (ook) mogelijk is, neem je op basis van de volgende drie vragen:

- Ben ik in staat om effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging af te wenden?
- Kan ik deze hulp samen met de betrokken gezinsleden bieden of organiseren? En wordt deze hulp ook aanvaard door de betrokken gezinsleden?
- Leidt deze hulp binnen de gewenste termijn tot duurzame veiligheid? Als aan een of meer van de vereisten niet is voldaan, doe je, als je niet al had gemeld vanwege acute of structurele onveiligheid, alsnog een melding bij Veilig Thuis.

Verslaglegging

Leg je melding zorgvuldig vast in het verpleegkundig - of zorgdossier. Beschrijf ook:

- Welke informatie je bij je melding hebt verstrekt en welke afspraken je met Veilig Thuis hebt gemaakt
- Of je al dan niet over de melding met de zorgvrager (en/of de ouders) hebt gesproken en welke reactie de zorgvrager op je voornemen om te melden gaf.
- Heb je geen contact met zorgvrager (en/of zijn ouders) gehad over de melding, teken dan ook aan waarom dit zo is besloten.
- Leg ook de naam en de functie vast van de medewerker van Veilig Thuis bij wie je de melding hebt gedaan.
- Word je later door Veilig Thuis over (de uitkomsten van het onderzoek naar) het huiselijk geweld of de kindermishandeling geïnformeerd, leg dan ook deze informatie vast. Doe dit ook als kindermishandeling of huiselijk geweld niet is gebleken.

Leg ook vast in het verpleegkundig- of zorgdossier welke hulp je geboden of georganiseerd hebt en op welke manier is voldaan aan de vereisten voor passende en toereikende hulp.

Melden bij Veilig Thuis

Veilig Thuis kan alleen actie ondernemen als je bekend maakt over welk huishouden het gaat. Daartoe moet je de naam van het kind en van het gezin of de meerderjarige zorgvrager noemen. Je geeft bij je melding ook je eigen naam, mobiele telefoonnummer en functie. Het gezin of de meerderjarige zorgvrager krijgt van Veilig Thuis te horen van welke professional de melding afkomstig is. In de meeste gevallen weet de zorgvrager al dat Veilig Thuis contact op zal nemen, omdat je de melding zelf moet hem of haar besproken hebt. Maar op deze regel gelden een paar uitzonderingen.

Vanwege de veiligheid van het kind of van de meerderjarige zorgvrager en eventueel de leden van zijn huiselijke kring of van jou kan je melding anoniem blijven voor het gezin. Zie voor meer over informatieverstrekking hoofdstuk 3.

Oneens met besluit Veilig Thuis?

Het kan voorkomen dat je het als verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist oneens bent met het besluit van Veilig Thuis. Dit kan al duidelijk worden bij het eerste contact met Veilig Thuis wanneer je wilt melden het kan ook later zijn, wanneer je een terugmelding van Veilig Thuis krijgt over de acties die zij wel of niet gaan inzetten. Het is belangrijk dat er over de veiligheid van het slachtoffer/ het gezin besluiten worden genomen die ook door de professional begrepen en gedragen worden. Mocht het niet lukken om in het overleg met Veilig Thuis tot overeenstemming te komen, spreek dan af dat je dit beiden aan je leidinggevende voorlegt. Het is dan aan de hen om met jou tot een gezamenlijk besluit te komen.

Let op: wanneer je werkzaam bent op de spoedeisende hulp of ambulancedienst is er meestal geen rechtstreeks contact met Veilig Thuis. Indien je het van belang vindt om gehoord te worden door Veilig Thuis alvorens zij een besluit nemen, vermeld dit op het meldingsformulier met je contactgegevens. Achteraf beslissingen van Veilig Thuis aanpassen is lastig, omdat de betrokkenen dan al geïnformeerd zijn over het besluit.

Attent blijven en zo nodig een nieuwe melding doen

Wees je ervan bewust dat de meldcode niet stopt bij een melding of overdracht naar hulpverlening: zo lang je zelf contact hebt met de zorgvrager steun je hem of haar en werk je samen met Veilig Thuis of met de hulpverlener die Veilig Thuis ingezet heeft. Blijf ook na je melding attent op signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en doe zo nodig een nieuwe melding als de situatie verslechtert.

Stap 1	In kaart brengen van signalen Doe de kindcheck Meer info: Kindcheck volgens Augeo	Noodsituaties: Neem contact op met de alarmcentrale van de politie 112	
	Ga na of: <ul style="list-style-type: none"> De zorgvrager kinderen heeft of er sprake is van een zwangerschap Daarvoor adequate opvang is De zorgvrager de kinderen structureel voldoende kan beschermen, verzorgen en opvoeden 		
<i>Door wie: zorgverlener(s)</i>			
Stap 2	Advies vragen aan aandachtfunctionaris en evt. Veilig Thuis, zo nodig deskundige op gebied van letselduiding		
<i>Door wie: zorgverlener(s) en b.v. aandachtfunctionaris</i>			
Stap 3	Gesprek met de cliënt/ zorgvrager		
<i>Door wie: aandachtsfunctionaris</i>			
Stap 4	Weging van verzamelde informatie en bij twijfel altijd (opnieuw) raadplegen Veilig Thuis Afwegingskader	Indien vermoeden ongegrond: sluit de meldcode af en leg vast in het verpleegkundig- of zorgdossier	
	<ul style="list-style-type: none"> Blijft het vermoeden bestaan? Is er een vermoeden van acute en/ of structurele onveiligheid? 		
<i>Door wie: zorgverlener(s), aandachtfunctionaris</i>			
Stap 5	Beslissen: <ul style="list-style-type: none"> Melden is noodzakelijk en/ of: Zelf hulp bieden of organiseren is (ook) mogelijk 		
	1. Melden is noodzakelijk		
	ALS <ul style="list-style-type: none"> Er sprake is van acute of structurele onveiligheid Je kunt zorgvrager en/ of gezinsleden niet voldoende beschermen/ hulp bieden of organiseren Zorgvrager en/ of gezinsleden aanvaarden geen hulp 	DAN <ul style="list-style-type: none"> Melden bij Veilig Thuis Samen met Veilig Thuis beslissen of hulp ook tot de mogelijkheden behoort 	
	<ul style="list-style-type: none"> Hulp bieden of organiseren (ook) mogelijk 	DAN <ul style="list-style-type: none"> Hulp organiseren Effecten hulp volgen Indien nodig alsnog melden 	
ALS <ul style="list-style-type: none"> Je effectieve hulp kunt bieden of organiseren om dreiging af te wenden Zorgvrager en/ of gezinsleden hulp aanvaarden Hulp leidt tot duurzame veiligheid 			
<i>Door wie: aandachtsfunctionaris</i>			
			Afsluiten meldcode en vastleggen in dossier